

'Risico op kinderarmoede neemt toe'

JGZ-Preventieagenda leidt tot inspirerende werkconferentie

'Het gaat goed met Nederland, maar niet met mij'. Die opmerking hoort Erik Dannenberg, voorzitter van Divosa, vaak als hij mensen spreekt over armoede. Dannenberg sprak op de werkconferentie over Kinderarmoede, op donderdag 28 september bij het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ). De werkconferentie is een uitwerking van de [JGZ-Preventieagenda](#). Hieronder een verslag van de bijeenkomst, waar onder andere wielrenster en ambassadeur van het Jeugdsportfonds Marianne Vos sprak.

Dit is de conferentie in vogelvlucht:

"Het maatschappelijk rendement van sporten is heel groot", vertelt directeur Monique Maks van het [Jeugdsportfonds](#) de ruim veertig deelnemers aan de werkconferentie. Haar bijdrage wordt ingeleid door wielrenster Marianne Vos. Volgens eigen zeggen vroeger 'een verlegen meisje' dat opbloeide door te gaan sporten. Dat het belangrijk is om ook kinderen een stem te geven, wordt de conferentiebezoekers duidelijk gemaakt door Soler Berk van de [Missing Chapter Foundation](#), een organisatie die Kinderraden opricht voor bedrijven en instellingen. Zijn motto: kinderen stellen eenvoudige vragen waar beleidsmakers veel van kunnen leren. Een verrassing voor de aanwezigen is de komst van Gerda Feunekes van het [Voedingscentrum](#). Zij bepleit een hechter bondgenootschap met de jeugdgezondheidszorg, omdat juist voor kwetsbare mensen een gezonde leefstijl een moeilijk onderwerp is. "Fastfood is vaak goedkoper dan gezond eten", aldus Feunekes. Riet Haasnoot en Lieke van Herk nemen de deelnemers mee naar de [Academische Werkplaats Twente](#), waar gezinnen in armoede de onderzoeksagenda bepalen. Wat zijn manieren om kinderen in armoede op het spoor te komen en het onderwerp bespreekbaar te maken met gezinnen? Bettine Arink en Marja Wittebols van [Stichting De Vonk](#) laten de deelnemers hierover nadenken in een interactieve workshop.

Armoede is nooit weggeweest

Igor Ivakic, directeur van het NCJ, opent de werkconferentie met een persoonlijke ontboezeming. "Ik kom zelf uit Bosnië", vertelt hij. "Voor mij was armoede iets dat ik bij de burens naast me zag, en aan de overkant van de straat. En ook bij mijn eigen familie. Toen ik in Nederland kwam dacht ik: wat een goed georganiseerd land. De welvaart is vast goed verdeeld hier. Maar als je goed kijkt, zie je dat armoede in Nederland nooit weggeweest is. Het wordt van generatie op generatie doorgegeven. Maar de jeugdgezondheidszorg (JGZ) heeft altijd problemen kunnen doorbreken. Vandaag starten we een zoektocht om dat te doen rond het thema armoede. We bereiken 97 procent van alle ouders met kinderen van 0 tot 4 jaar. Wij kunnen iets toevoegen!"

Kwetsbare mensen

[Divosa](#)-voorzitter Dannenberg schetst een somber beeld over de samenleving anno 2017. "Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau bestaat bijna 30 % van de bevolking uit 'onzekere werkenden' en 'achterblijvers'. Hij laat zien wat er in Nederland gaande is:

- 1 op de 5 mensen heeft problematische schulden
- 1 op de 8 kinderen groeit op in armoede, dat zijn 423.000 kinderen
- Het risico op kinderarmoede lijkt toe te nemen
- Voor de ouders van deze kinderen geldt dat 60 % een baan heeft
- Werkgevers zien een toenemend aantal loonbeslagen van schuldeisers

[Bekijk de presentatie van Erik Dannenberg >](#)

Overheid als stofzuiger

(Verborgen) Armoede heeft veel consequenties, schetst Dannenberg. "Voor de korte termijn betekent het: geen verwarming thuis, niet op vakantie, geen nieuwe kleren, geen sport. Op lange termijn daalt het IQ door chronische stress. De schoolprestaties verslechteren en er ontstaat probleemgedrag". Armoede wordt vaak gezien als een verwijtbaar iets, zegt hij. Vroeger ontfermden maatschappelijke bewegingen zich over arme mensen. In de jaren vijftig verschoof dat naar de overheid. "Die zoog als een stofzuiger alles naar zich toe". Nu is er een beweging terug, die enorme verschuivingen veroorzaakt in het stelsel van sociale wetten.

Ander soort burger

Er is een structuur gegroeid waarin voor mensen met een probleem een aparte route werd aangelegd. Daar wil Dannenberg graag vanaf. "Een gehandicapte jongen zei onlangs tegen me: anderen verhuizen, wij worden verplaatst.

Anderen eten, wij worden gevoed. Hij voelde zich een ander soort burger. We praten over mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ik wil het hebben over de afstand van de arbeidsmarkt tot bepaalde mensen!

Wat doen we als samenleving verkeerd voor de minderheid die niet mee kan doen?"

Aanpak moet veranderen

De zorgkosten stegen in een paar decennia van 17 miljard naar 94 miljard. Dat komt omdat we lange tijd vooral keken naar wat mensen niet (meer) kunnen, zegt Dannenberg.

Dannenberg ziet vijf ontwikkelingen die tot verbetering zullen leiden:

- De opkomst van het geografische model, dat inwoners van een gebied als één geheel ziet. Zij dragen zorg voor elkaar.
- Minder aandacht voor de beperking, meer focus op hoe je kunt participeren.
- Van medezeggenschap naar zeggenschap voor cliënten.
- Van individuele voorzieningen naar brede basisvoorzieningen.
- Van hulp van ver weg naar hulp van dichtbij.

De samenleving heeft gelukkig oog gekregen van de negatieve effecten van exclusie (alles apart regelen voor bepaalde doelgroepen) zegt hij. Exclusie heeft ons "een totaal onbeholpen samenleving" opgeleverd, stelt Dannenberg. "We weten niet meer om te gaan met mensen met afwijkend gedrag". De verandering die we nu doormaken levert weliswaar wat chaos op, maar dat is tijdelijk. Dannenberg: "We zijn bezig iets moois te bouwen: een inclusieve samenleving."

Blij met werkconferentie

Hij toonde zich tevreden over de werkconferentie, waar verschillende partners elkaar ontmoeten. "Het is een voorbeeld van de netwerkachtige structuren waar we naar toe moeten. Stevige professionals die samenwerken met wijkteams. Zodat mensen uit groepen die nu nog apart staan, weer het gevoel krijgen volwaardige burgers te zijn".

Verlegen en schuchter

"Ik was altijd een beetje een verlegen en schuchter meisje", zegt professioneel wielrenster Marianne Vos in het interview dat Igor Ivakic, NCJ-directeur, met haar heeft. "Op de fiets kon ik echt mezelf zijn. Fietsen gaf me vrijheid, lekker sporten, alles achter me laten. En dat is voor iedereen belangrijk. Sporten is gezond voor je lichaam maar misschien nog wel meer voor je geest. Even je gedachten verzetten".

Omdat sport zoveel heeft betekend in haar eigen ontwikkeling, aarzelde Marianne niet toen

het Jeugdsportfonds haar vroeg om ambassadeur te worden. "Sport bied je een groep waar je jezelf kunt zijn. Je hebt allemaal dezelfde kleren aan, rangen en standen vallen weg. Je doet het samen. De vereniging was mijn thuis".

Het Jeugdsportfonds laat kinderen hun talent ontdekken, vertelt Marianne. "En je hoort ergens bij, dat is voor elk kind belangrijk. Het leert bij sportactiviteiten ook om te gaan met winst en verlies. Als je het zo bekijkt, kun je wel vaststellen dat sport echt prioriteit verdient voor een kind".

Genoeg eten, op tijd op school

Het interview met Marianne Vos is een overtuigende illustratie bij het verhaal dat directeur Monique Maks van het Jeugdsportfonds vervolgens vertelt. "Wie opgroeit in armoede, en wie als ouder daar stress en zorgen over heeft, denkt alleen maar in korte termijnen", aldus Maks. "De ouders of verzorgers kijken niet meer naar de ontwikkeling van kinderen. Ze zijn al blij als er genoeg eten is en het kind op tijd op school is".

Kinderen begrijpen heel goed wat armoede betekent, zegt Maks. "Er is geen geld om te trakteren, dus melden ze zich de dag voor hun verjaardag ziek. Ze kunnen nooit een feestje geven. Kinderen voelen: ik sta op achterstand, vanwege de portemonnee van mijn ouders. Ze kunnen ook niet sporten".

[Bekijk de presentatie van Monique Maks >](#)

Groot maatschappelijk rendement

De rijksoverheid maakt daarom sinds 2016 jaarlijks 100 miljoen vrij voor kinderen die opgroeien in gezinnen onder het sociaal minimum. Het geld wordt alleen uitgekeerd in natura: bijvoorbeeld om de kosten van het lidmaatschap van een sportclub of muziekvereniging te betalen. Maks is blij dat zij mag helpen het geld op deze manier uit te geven. "Het maatschappelijk rendement van sport is groot. Kinderen krijgen de kans om mee te doen, en zich sociaal, mentaal en fysiek te ontwikkelen. Het helpt om met angst en zorgen om te gaan. En vaak zie je de prestaties op school toenemen!"

Vraag een bijdrage aan!

Maks stimuleert de deelnemers aan de werkconferentie om meer aanvragen in te dienen voor een bijdrage uit haar sportfonds. "Op dit moment helpen we 50.000 kinderen. We kunnen er met jullie hulp veel meer bereiken. Juist de JGZ kan het verschil maken in het leven van kwetsbare kinderen."

Kinderen stellen goede vragen

Soler Berk van de 'Missing Chapter Foundation' vertelt de aanwezigen hoe hij in vijf gemeenten bezig is met Raden van Kinderen. Den Haag, Breda, Groningen, Deventer en Leiden hebben zo'n Raad. Die levert die gemeenten veel nieuwe inzichten op, zegt hij. Berk: "Een kind in Leiden vroeg aan de wethouder: waarom geeft u mensen met kinderen geen voorrang bij het vinden van werk? Dat ligt politiek gevoelig, antwoordde de wethouder aarzelend. Het kind drong aan: waarom zou u dat niet gaan doen, dat kunt u toch best uitleggen?" Kinderen leren je op een nieuwe manier te kijken. Kinderen kunnen bruggen slaan. Zij zijn tenslotte de burgers van de toekomst. Waarom laten wij ze dan niet meedenken over maatschappelijke problemen?

[Bekijk de presentatie van Soler Berk >](#)

Meer draagvlak en een beter aanbod

Riet Haasnoot en Lieke van Herk nemen de deelnemers mee naar de Academische Werkplaats Twente, waar gezinnen in armoede de onderzoeksagenda bepalen. "We richten ons op eigen kracht en de mogelijkheden die het eigen netwerk van gezinnen biedt", vertelt Haasnoot. Behalve ouders schakelt de Werkplaats ook kinderen in bij haar werk. Lieke van Herk: "Zij ontwikkelen zich hierdoor, het creëert ook draagvlak en de kwaliteit van ons aanbod verbetert".

[Bekijk de presentatie van Riet Haasnoot en Lieke van Herk >](#)

Agenderen en borgen

Bettine Arink en Marja Wittebols van [Stichting De Vonk](#), een expertisecentrum voor ondersteuning, activering en training bij vraagstukken over armoede en sociale uitsluiting, hebben het thema armoede geagendeerd en geborgd binnen GGD Limburg-Noord.

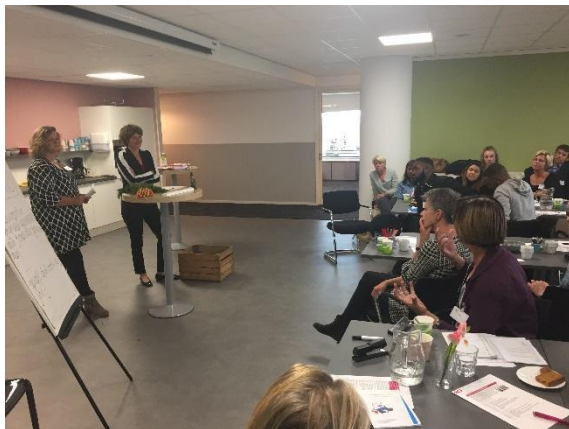
Na de lunchpauze overleggen de deelnemers in twee groepen met elkaar over manieren om kinderen in armoede op het spoor te komen en het onderwerp bespreekbaar te maken met

gezinnen. Goede zinnen om te gebruiken zijn bijvoorbeeld "Tegenwoordig zijn er veel gezinnen met financiële problemen. Speelt dat toevallig ook bij u?" En "Heeft u de laatste tijd moeten bezuinigen op zaken die voor de gezondheid van uw kind van belang zijn?". Ook zijn er concrete acties geformuleerd om mee aan de slag te gaan.

[Bekijk de presentatie](#) en de [uitkomsten van de workshop](#) van Bettine Arink en Marja Wittebols van Stichting De Vonk.

JGZ: word bondgenoot in de strijd voor gezond eten

Daarna is het tijd voor Gerda Feunekes van het Voedingscentrum. "Iedereen wil dat zijn kind gezond en succesvol is", zegt Feunekes. "Maar de negatieve gevolgen van ongezonde

voeding zijn ver weg: na 20 jaar treden er pas gezondheidsproblemen op. Smaak en gemak zijn de belangrijkste factoren bij het kopen van eten, gezondheid komt achteraan".

Feunekes vraagt de deelnemers om haar bondgenoten te worden in de strijd voor gezond eten. "Als je met meerdere problemen worstelt, wordt de inspanning om gezond te blijven eten steeds groter. We moeten de mensen hierbij helpen". Het voedingscentrum heeft producten beschikbaar die hierbij kunnen ondersteunen.

Sluit je aan bij de werkgroep 'armoede'

Om de opbrengst van vandaag concreter vorm te geven in een plan van aanpak, wordt een werkgroep 'armoede' ingericht. Belangstellenden die willen aanschuiven kunnen zich melden bij de trekker van dit onderdeel van de JGZ-Preventieagenda: Karin Boode, kboode@ggdghor.nl.

LEESTIP: boek over omgaan met schaarste

Zowel Divosa-directeur Erik Dannenberg als Jeugdsportfonds-directeur Monique Maks tonen zich tijdens hun bijdrage aan de werkconferentie over Kinderarmoede enthousiast over het boek '*Schaarste, Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*'. In dit boek bieden Harvard-econoom Sendhil Mullainathan en Princeton-psycholoog Eldar Shafir een nieuw perspectief op menselijk gedrag. Aan de hand van eigen onderzoek en veel voorbeelden tonen de auteurs aan dat de gevolgen van schaarste veel verder gaan dan tot nu toe bekend was. Armoede zorgt er bijvoorbeeld voor dat men moeilijk nieuwe vaardigheden aan kan leren en gebrek aan tijd leidt ertoe dat we op de lange termijn steeds onverstandigere beslissingen nemen. De inzichten in 'Schaarste' hebben verregaande gevolgen voor zaken zoals armoedebestrijding, scholing, obesitas, verkeersveiligheid en werkloosheid (bron: Bol.com)

De eerstvolgende NCJ Werkconferentie vindt plaats op 23 november 2017 en gaat over Kindermishandeling en Armoede. Zet de datum alvast in je agenda en meld je aan via contact@ncj.nl. [Bekijk alle bijeenkomsten van het NCJ](#) >